

quae ad hanc controversiam statumque eius pertinent usque ad saeculum XVIII medians, accuratissime expendunt Ballerini in illa toties laudata commentatione; adeo ut, si rei summa spectetur, quotquot de Pseudoisidoro scripserunt ad haec usque tempora, maxima ex parte a Balleriniis iam proposita perficiant atque expolian. His plures accedunt recentiores*.

21. Si tot investigationum propemodum fructum exhibere quis velit, arbitramur hac propositionum serie illum contineri, quam subiicimus. Etsi vero nos non lateat, non omnes in singulis etiam inter catholicos consentire, nihil tamen etiam penes recentissimos reperire contigit, ita decretorum ut nos ab iis recedere cogat.

1.) Neque Romae, neque a Romanis Pontificibus multo minus, falsae illae Decretales confictae sunt. Communis haec est modo sententia etiam penes heterodoxos.

2.) Ad tempus quod attinet, ea Collectio facta est saeculo IX mediante vel paulo ante; et verisimillimum est eam inter ann. DCCXLVII et DCCCLIII concinnatam affirmare. Ad locum vero quod spectat, duae prae ceteris urguntur sententiae; nempe vel in urbe Moguntina in Germania vel in urbe Rhemensi, aut saltem in loco aliquo provinciae Rhemensis in Gallia, facta dicitur.

3.) Omnibus perpensis, auctoris nomen neque probabili indicio adhuc cognosci posse dicendum est.

4.) Plura in ea collectione authentica esse constat et genuina, eaque desumpta ex collectione Hispana recentiori, Isidoro vulgo adscripta, aliisque sinceris fontibus, saepe tamen interpolata insertisque documentis apocryphis, reliqua impostoris fraude conficta, nominatim Decretales Pontificum a Clemente I ad Melchiadem.

* Denzinger Henricus, *Elogie et epicrisis etc.* (ante opera Isidori Mercatoris in Coll. Migne, Tomo unico, sed Collectionis CXXX). Phillips op. cit. cap. 1. §. X. Vering *Lehrbuch etc.* §. 22. (2. ed.). Freiburg in B. 1881. – Walter, Kirchr. §§. 95-99 maxime vero FF. Ballerini op. cit. Part. III. c. 6. Recentissime, de hac re disseruit clar. Bernardus Iungmann Prof. Lovaniensis & Dissert. selectae in Hist. Eccl., Tom. III. Diss. XVI. Ratisbonae 1882. Item V. Scherer, *Handbuch des Kirchenrechtes* (Vol. I. p. 1. §. 5.). 1886 Gratz.

5.) Eo tamen sensu esse conficta, quod ex pluribus sint fragmentis contexta, desumptis ex Conciliis, Decretalibus, aliisque ecclesiasticis fontibus ad saecula praesertim IV. V. VI. spectantibus. Haud vero quod per se aliquid continent, forte paucis exceptis, a disciplina tunc temporis vi gente alienum.

6.) Falsum omnino est, immutatam prorsus esse ex falsis Decretalibus antiquam disciplinam, ac nominatim inde aucta iura Primatus Romani Pontificis. Hoc enim vel eo solum ostenditur, quod illae Decretales ab omnibus fuerint receptae et nonnisi serius de iis ceptum fuerit dubitari.

7.) Omnibus rite perspectis, falsum est omnino S. Nicolaum I Pontificem iis innixum esse, tum in controversia Photiana, tum in controversiis disciplinariis eius tempore in Gallia exortis. Concedi tamen forsan posset illum Pseudo-Decretales non ignorasse.

8.) Si probabili aliqua coniectatione scopum Collectoris Pseudo-Decretalium requiras, is fuisse videtur, ut episcopos a collegarum insectationibus *veteri* asserta, sed commentitiis documentis, disciplina tueretur.

9.) Sicuti igitur absurde Protestantes, Ianseniani, Febroniani, Regalistae, Pseudo Decretales catholicis et Romanae Sedi obiiciunt, ita minus prudenter nonnulli catholici disciplinae ecclesiasticae mutationem, nominatim comparate ad iudicia episcoporum, factam affirmant ope falsarum Decretalium. Nihil enim in his de ea re dicitur, quod e. g. in Canonibus Sardicensibus rite intellectis non contineatur.

10.) Controversia tamen etiam quoad omnes fontes collectionis pseudoisidoriana eliquata non est, atque doctiorum investigationi plura adhuc permittuntur. Hactenus de hac impedita controversia.

22. Ab hac collectione pseudoisidoriana, usque ad Gratiameam syllogen decretorum, plures factae sunt Collectoris, quae falsas Decretales receperunt, uti Reginonis saec. X, Burchardi Wormatiensis et S. Anselmi Lucensis saec. XI, Card. Deusdedit, Ivonis Carnotensis aliorumque quos hic nominasse sufficiat.

Vix opus est animadvertere hoc stadium a praecedenti-

bus omnino distingui, quod veluti characterem sibi proprium habeat immixtionem falsarum decretalium, quae sicuti pri-
mum in collectione pseudoisidoriana locum habuit ita in se-
quentes omnes canonum collectiones infeliciter dimanavit.

23. V. Saeculo XII, anno scil. MCLI, *Gratianus* suum opus edidit “*Concordia discordantium canonum*”; quod cum in usu forensi adhuc sit receptum et suam quadante-
nus habeat authentiam, ut dicemus, de eo in sectione se-
cunda distinctius agendum est. Post *Gratianum* usque ad *Decretales Gregorii IX*, ut vocantur, inter collectores cano-
num numerantur Card. Laborans, tum *Bernardus Papiensis*,
Ioannes Gallensis aliquie, quorum opera eae variae Collec-
tiones prodierunt, quae “*quinq[ue] Compilationes*”, appelle-
lantur et Collectionem Decretalium *Gregorii IX* non leviter
praeformarunt. Anno vero MCCXXXIV evulgata est
collectio, quam iussu *Gregorii IX* adornavit s. *Raymundus de Pennafort O. P.* Huic Bonifacius VIII adiecit *Sextum librum Decretalium* ann. MCCXCVIII; dein accessere *Cle-
mentinae et Extravagantes* tum *Ioannis XXII* tum *Commu-
nes*. Ex his, ut dicemus in secunda sectione, coalescit *Corpus Iuris canonici*.

His addendae Pontificiae Constitutiones, quarum plures in Bullarii continentur, itemque *Regulae Cancellariae Apo-
stolicae*.

At vero tum Decreti tum Decretalium oeconomiam paulo sedulo insipienti, facile appareat in iis non mera quadam numerica serie leges ecclesiasticas recenseri, sed iuxta *sci-
entificum scopum* apte coordinari, quod etiam confirmatur ex eo quod veluti textus in scholis iuris nostri explanandus ederentur; unde proprius exsurgit ac distinguens character quo hoc stadium insignitur.

24. VI. Denique saec. XVI, post Concilium Tridentinum, iuri ecclesiastico accessere eius decreta et canones, et deinceps ad haec usque tempora *Responsiones seu Resolutiones Sacrarum Congregationum*. Quae porro omnia cum actu, licet diverso modo, vim habeant, ad alteram historicarum praenotionum sectionem pertinent.

Qui autem secum reputet quibus in adiunctis Concilium

Tridentinum fuerit celebratum simulque comparationem in-
stituat praecedentem inter disciplinam et tridentinam re-
formationem, ultro fatebitur, eam in pluribus pro temporum
necessitate sapienter immutatam fuisse, unde etiam char-
acterem huius stadii (quod modo etiam perdurat) in hac re-
latione ad mutatam non leviter societatis humanae condi-
tionem constituet.

25. Iuvat tamen ad maiorem rei claritatem breviter ob
oculos ponere seriem Collectionum praecipuarum, de quibus
hactenus disseruimus, uno schemate iuxta stadia recensita
digestam.

I. A saeculo I. ad IV.

Canones quorumdam Conciliorum particularium — Scripta Apostolis supposita e. g. *Canones apostolorum* — *Constitu-
tiones Apostolicae* etc. quae disciplinam exhibit tum ab apostolica traditione dimanantem, tum deinceps inductam pro opportunitate.

II. A saeculo IV ad VI.

In Ecclesia Occidentali.

Canones Nicaeni quo no-
mine etiam veniunt Sardicens-
ses, unice authentici. Duplex
versio Graeci Codicis *Prisca*
et *Isidorianus* sic appellata.

In Ecclesia Orientali.

Codex Canonum adhibitus in Concilio Chalcedonensi (utrum ille sit qui refertur a Voello et Iustello (Bibl. Iuri-
s Can. Veteris T. I.) et in-
scribitur ab iis “*Codex Ca-
nonum Ecclesiae Universae*” non satis constat).

Alia ex hac Collectio cum adiectis canonibus, quae se-
cunda dicitur.

III. A saeculo VI ad IX.

In Ecclesia Occidentali.

Duplex collectio Dionysii
Exigui *Canonum et Decretalium*.
Fulgentii Ferrandi
Hispana
Cresconii
Martini Bracarensis
Hadriana

In Ecclesia Orientali.

Collectio Ioannis Scholastici cum *Nomocanone*. Plures aliae, quarum *tres classes* potissimas recensent Critici recentiores.

IV. A saeculo IX ad XII.

In Ecclesia Occidentali.

Collectio Pseudoisidoriana
Reginonis
Burchardi Wormatiensis
Anselmi Lucensis
Cardinalis Deusdedit
Ivonis Carnotensis.

In Ecclesia Orientali.

Collectio Photiana cum
Nomocanone.

Deinceps omittimus ob
schisma Eccl. Orient.

V. A saeculo XII ad XVI.

Decretum Gratiani — Collectiones quarum auctores fuere
Card. Laborans, item Bernardus Papiensis, Ioannis Gallensis et aliae, quae *quinq[ue] compilationes* appellantur — Decretales Gregorii IX — Sextus decretalium — Clementinae — Extravagantes Ioannis XXII — Extravagantes communes — Regulae Cancellariae Apostolicae.

VI. A saeculo XVI ad XIX.

Decreta Concilii Tridentini — Bullaria — Resolutiones
ss. Congregationum etc.

SECTIO ALTERA

De usu receptis Canonum Collectionibus earumque auctoritate.

26. Collectiones canonum seu legum ecclesiasticarum continent maxima ex parte ius *humanum* (1) *scriptum et commune* — Diximus maxima ex parte, quia quaedam etiam sunt in canonibus, quae pertinent ad ius *divinum* — Item exhibent ius *scriptum*, quod differt ab iure *non scripto seu consuetudine, et commune*; agitur enim plerumque de legibus quae Ecclesiam universam respiciunt. Quod vero spectat ad earum *auctoritatem*, ut scilicet *ipsa collectio fidem faciat*, collectiones sunt *authenticae vel non authenticae*. (V. Calvin. Lexic. Iurid. v. *Authenticon*) (2).

27. Collectiones *authenticae* sunt auctoritate summorum Pontificum aut *factae aut editae aut approbatae*. Soli enim Romani Pontifices leges quae universam obligent Ecclesiam ferre possunt. Conciliorum enim etiam oecumenicorum leges nonnisi accidente Pontifica confirmatione vim habent. *Authenticae* autem triplici modo, ut dictum est, evadunt Collectiones, prout scilicet *factae aut editae aut approbatae* sunt; sed hoc semper habent ex Pontificis auctoritate. Huius triplicis rationis, qua *authentia collectionis* habetur, exempla paulo post proferemus. Quae vero collectiones his characteribus haud gaudent, dicuntur *non authenticae*.

28. *Collectiones authenticae eae omnes sunt quibus coalescit Corpus Iuris Canonici*, ut vocatur, uno tamen dempto *Decreto Gratiani*, quod peculiarem de sua *authentia* animad-

(1) Elementum evolutionis iuris humani ex historia ipsa suppetit, quippe legislatio exhibit indolem ac vices illius societatis in qua viget. Hinc fundamentum habet *Schola Iuris historici* quae potest quidem, ut factum reapse dolemus, in pluribus, falsis principiis aut exaggeratis illationibus perverti, at non exinde suam veritatem aut utilitatem amittit.

(2) Conferri potest quod ad aliam omnino disputationem habet Card. Franzelin, Tract. Dogmat. de Divinis Scripturis, Sect. III. Thesi XVIII (ed. 2. Rom. pag. 517).